

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

16. Ostenditur idem quarto ex motivo quo bonum opus fieri debet, non
timore poenæ sed amore iustitiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

qui legem timet, quid tamen mallet facere, si liceret. ^A
 Cap. 32. Et adhuc inferius: Et illi qui sub lege sunt, & timore pœnæ iustitiam suam facere conantur, & ideo non faciunt Dei iustitiam; quia charitas eam facit, qua non libet nisi quod licet; non timor, qui cogitur in opere habere quod licet, cum aliud habeat in voluntate, qua mallet, si fieri posset, licere quod non licet.
 Lib. de nat. & grat. c. 57. Et in libro de natura & gr̄tia: Sub lege est qui timore supplicij, quod de minimatur, non amore iustitiæ se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber nec alienus a voluntate peccandi. In ipsa enim voluntate reus est, qua mallet, si fieri posset, non esse quod timeat, ut libere faciat quod occulte desiderat. Ex his & similibus locis apertissimum est & Augustino indubitatum, impossibile esse ut ille non peccet, qui pœnæ timore non peccat, quamdiu animus non mutatur, hoc est, quamdiu timor solus animum à peccato abstrahit. Talis enim animus nullo modo, ut Augustinus dicit, liber est, & alienus à voluntate peccandi; talis aliud habet in voluntate, quam in opere; talis mallet facere, si liceret impune; talis facit opus bonum coram hominibus, non coram Deo, quia non diligit id quod facit, sed omnino aliud quod timet amittere; talis proinde reus est coram Deo, non de bona operatione laudabilis. Nam nisi animus in amorem illius boni quod facit, ex timore mutetur, impossibile est ut faciat opus etiam moraliter bonum. ^B Profecto enim in ipsa intus voluntate peccat, qui non voluntate, sed timore non peccat. Et quia timor mali nunquam oritur, nisi ex amore boni cuius amissionem timet, hinc opus ex timore amittendæ rei temporalis, & ejusdem assequendæ cupiditate factum, eodem loco habet Augustinus, & neutrum opus bonum esse concludit, ex quo quis posset gloriari; sed potius malum, ex quo damnari. Vtraque ra-

dix ab eo tangitur in libris ad Bonifacium: Quicumque ibi erant (inter Iudæos) sola que ibi Lib. 32. Deu pollicetur, terrena promissa sectantes, & quod pro novo Testamento ea ipsa significant ignotantes, eorum adipsendorum amore & amittendorum timore Dei præcepta servabant; imo non servabant, sed sibi servare videbantur. Neque enim fides in eis per dilectionem operabatur; sed terrena cupiditas mentisque carnalis. Sic autem præcepta qui facit procul dubio virum facit, ac per hoc in animo non facit. Mavult enim omnino non facere, si secundum ea que cupit & metuit permittatur impune. Ac per hoc in ipsa voluntate intus est reus, ubi ipse qui præcipit inspicit Deus. Tales erant filij terrena Jerusalem. Et infra iterum: Hæc plene magna distantia est, quod faciunt ista (præcepta Decalogi) sub lege positi, quos luxura occidit, terrenam felicitatem vel cupiditate adipiscendi, vel timore amittendi: Et ideo non vere faciunt, quoniam carnalis cupiditas, quæ peccatum augetur, cupiditate alia non sanatur. Quod & ipsi Iudæi per legem instructi, qui jam in Deum bonorum temporalium largitorem crediderant, quamvis boni operis largitorem vel adiutorem esse non crederent, in omnibus operibus suis, quæ amore rei temporalis assequendæ vel timore amittendæ faciebant, intus in ipsa voluntate rei tenebantur, atque peccabant; quid de infidelibus igitur sentiendum est, qui Deum ipsum & legem ejus ignorant, & cor malignis cupiditatibus excæcatum gerunt? Nam extra illos duos operandi modos, amore scilicet temporalis boni, & timore temporalis mali, nullus profusus est alius, nisi voluntate benefaciendi benefacere, hoc est, ipsa præcepti iustitiæ delectari: qui affectus animi nemini potest nisi cælitus inspirata charitate conferri: si- cut uberius & clarius postea dicturi sumus.

CAPVT XVI.

Ostenditur idem quarto ex motivo quo bonum opus fieri debet, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ.

QVARTO itaque docet sanctus Augustinus tanquam rem in Ecclesia Christiana certissimam, nullum opus bonum, hoc est, sine peccato fieri ab homine posse, nisi ipsum benefactum diligatur, hoc est, nisi ipsa iustitia præcepti delectet animum. Quamdiu enim animus eo non potest surgere, tandiu non bene opus alioquin bonum facit; sed externâ consideratione quæpiam vel assequendi vel retinendi boni temporalis adulterat: nec habet in animo id quod in opere habere videtur. Ipsa vero præcepti iustitiâ delectari non est aliud, quam opus bonum ex illa cælesti charitate prosequi: Deus enim iustitia est, nec illâ nisi sola charitate diligitur. Singula ista hîc breviter confirmanda sunt; sed alibi latius pertractanda. Quod igitur animus non faciat opus bonum, quamdiu ipsa iustitia præcepti seu operis boni

^A non delectat animum, res in Augustini principijs extra controversiam est. Hoc enim sibi vult locus ille, quem proxime delibavimus, in quo ostendere volens id quod dixerat, Apostolum Paulum ante gratiam fuisse præcepti capax, sed non efficacem, ideoque prævaricatorem legi; & tamen eundem Apostolum ante gratiam fuisse in lege sine querela sic ait: Nec moveat quod ad Philippenses scripsit, secundum iustitiam que in lege est, quod fuerit sine querela; scilicet ante gratiam, cum esset prævaricator legis. Potuit enim esse intus in affectionibus pravus prævaricator legis, & tamen conspicua opere legis implere, vel timore hominum vel ipsius Dei; sed pœnæ firmidine non dilectione & delectatione iustitiæ. Quid vero est illa iustitiæ delectatio, quam Augustinus exigit? Audi reliqua: Aliud est enim voluntate benefaciendi benefacere, aliud autem ad male faciendum sic voluntate inclinari, ut etiam faceret,

507

faceret, si hoc posset impunè permitti. Nam sic profectò in ipsa mens voluntate peccat, qui non voluntate, sed timore non peccat, hoc est, qui non per ipsam iustitiam non peccandi præcibus alijs omnibus considerationibus sese à peccando reirenat. Hic perspicuum est, Augustinum ad non peccandum hoc postulare, ut voluntate benefaciendi aliquis benefaciat, hoc est, ut ait, ut illud faciat dilectione ac delectatione iustitia, quæ præcepto proponitur: alioquin animus à peccato immensus esse non potest. Hinc & in libro de natura & gratia dicit, eum qui non amore iustitia se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liberum esse, nec alienum à voluntate peccandi. In ipsa enim voluntate reus est &c. Et libro de Spiritu & Littera: Qu-

L. de nat. & grat. c. 17

L. de spir. c. 18

L. 1. ad Rom. c. 4

L. de phil. 118

L. de spir. c. 18

L. de r. 19

A num, Spiritus bonum, ut ipse loquitur, illud bonum non aliud in hac vita esse docet, nisi charitatem, quæ iustitia legis diligitur: Hoc est, inquit intelligibile bonum, cum dicitur: Dabo leges meas in mente eorum, & in cordibus eorum scribam eas. Unde significavit eos non forinsecus terrentem legem formidaturos, sed intrinsicè habitantem ipsam legis iustitiam dilecturos. Hinc illud iterum apertissimum: Concordat Prophetico, etiam Apostolicum testimonium, ut hoc sit pertinere ad Testamentum novum, legem Dei habere non in tabulis, sed in coram scriptam, hoc est, intimo affectu iustitiam legis amplecti, ubi fides per dilectionem operatur. Quod mox dicit: Iustitiam legis non præcissione carnis ofendant, sed cordis charitate custodiant. Hinc illud sermone decimo septimo de verbis Apostoli, quo ex professo illum iustitiæ amorem in Scriptis ejus decantatissimum explicat: Amanda est iustitia, & in hac iustitia amanda gratia

Ibid. c. 21.

Ibid. cap. 2.

Serm. 17. de verb. Apost. cap. 3.

Ibid. 3

Cap. 5.

vide Tract. de pura nat. lib. 1. c. 5. usque ad 12.

B fuit proficientium. Primus est, ut auctori iustitia non præponitur omnia que delectant. Ipse est primus gradus &c. Iustitia sic delectet, ut vincat etiam licitas delectationes cibi, potus, & similibus, & et delectationis qua licite delectaris, præpone iustitiam. Sed quid est amor ille seu delectatio iustitiæ, quæ in animo principatum tenere debet, utrum amor Dei, an aliud quippiam? Audi sanctissimum antitimum rem istam populariter auditoribus explicantem, ut nemo causari possit, se doctrinam istam non intelligere. Constituamus ante oculos, propter hoc quod dixi, exemplum certaminis. Interrogo, utrum aines iustitiam? scilicet quæ in præcepto lucet: Respondebis, Amo, Quod non responderes veraciter, nisi te aliquatenus delectaret. Non enim amatur, nisi quod delectat. Delectare in Domino, Scriptura dicit: Dominus autem iustitia est. Non enim tibi fingere debes Deum quasi idolum. Invisibilibus similis est Deus, & ea in nobis sunt meliora, que sunt invisibilia &c. Et inferius adhuc uberius: Carnem quippe vestram delectant illicitæ voluptates: mentem vestram delectet invisibilis, pulchra, casta, canora, dulcis iustitia, ut non ad eam timore cogamini. Si enim ad eam timore cogamini, nondum delectat, (id est, nondum eam diligis) peccare non debes timore pænæ, sed amore iustitiæ. Ecce perspicue explicatum id quod toties dixi, quid sit præceptum servare, non timore pænæ, sed amore iustitiæ: quod qui præceptum timore servat, nondum præcepti iustitiam diligit; quod Deus fit iustitia, quod iustitiæ delectatio sit charitas Dei. Quæ doctrina tam usitata in Augustini scriptis atque certa est, ut mille testimonijs illustrari possit, si rei obscuritas hoc expolceret. Sed, ut dixi, plura de hac tota re alibi dicturifumus. Hoc enim loco satis est, evidenter ex Augustino intelligere, hanc esse mentem ejus, quod nemo præceptum servat, non dico supernaturaliter, ex gratia, meritorie, & similia, quæ propter doctrinam ejus non intellectam excogitata sunt; sed quod nemo præceptum sine peccato servat, qui non ipsum præceptum, hoc est, ipsam legis præcipientis iustitiam diligit: alioquin enim non ipsum præceptum, sed aliud servat ac diligit; & præceptum in vitis facit, ideoque nec facit; & in ipsa voluntate reus est ex eo quod

Y

WILHELMUS
ENI

2. 54. sup.
Deuteron.

quod mallet facere, si, ut loquitur Augustinus, secundum ea que cupit & metuit perimitatur impune. Ineptum est autem dicere, illum qui invitus fecerit preceptum quod fecit, hoc est, non diligendo hoc ipsum quod præcipitur, opus moraliter bonum facere. Nam, ut Augustinus ait, si forissecus ea que Deus iubet, manibus (id est, opere) fiant, & in corde non fiant,

A nemo est tam insulsus, qui præcepta arbi trere implet. Ipsam autem iustitiam legis diligendo benefacere non est aliud, ut fatiatissime explicuit, quam Deum ipsum charitate Spiritus sancti diligendo benefacere: quia Deus non est instar hominis, aut lucis, aut idoli cogitandus, sed est iustitia & veritas.

C A P V T X V I I

Quintò ex dilectione Dei velut ultimi finis, qui in omni opere moraliter bono dominari debet.

EX his igitur proficiscitur quintum argumentum, si tamen aliud à præcedenti dici debet, quo eadem doctrina sancti Augustini probari, & mens ejus uberius declarari potest. Nam juxta principium ejus, quod immobiliter ubique docet, nullum omnino fieri potest opus bonum, hoc est, sine peccato, nisi ad finem in quem referri vera sapientia præcipit, hoc est, in Deum propter se dilectum referatur: alioquin neque rectè fit, neque bonum opus est, sed veri peccati contaminatione pollutum. Qua de re consule, si placet, quæ suprâ diximus, cum de animi nostri affectibus, maxime de fruitione differeremus. Ibi enim latè declaravimus juxta doctrinam sancti Augustini, non posse voluntatem creaturæ nisi in solius creatoris amore conquiescere. Quicquid secus fit, perperam fit, nec absque peccato, quo fruendi utendique norma pervertitur, fieri potest. Juxta hanc regulam confidenter Augustinus dicit: Regnum & iustitia Dei bonum nostrum est; & hoc appetendum, & ibi finis constituendus, propter quod omnia faciamus quacunquæ facimus. Et mox adjicit, nihil temporale, nisi propter illum finem esse sumendum: Ne cum ista queritur, illinc advertamini: aut ne duos fines constituatis, ut & regnum Dei propter se appetatis, & ista necessaria: sed hæc potius propter illud. Ita vobis non deerunt, quia duobus Dominis servire non potestis. Duobus autem Dominis servire conatur, qui & regnum Dei pro magno bono appetit, & hæc omnia temporalia. Non poterit autem simplicem habere oculum, & uni Domino servire, nisi quacunquæ sunt cetera, propter hoc unum assumat, id est, propter regnum Dei. Et definitiva auctoritate in libro de moribus Ecclesiæ Catholicæ rem istam ex Scripturis tradit: Videmus quomacmodum ipse Dominus in Evangelio nobis præcepit esse vivendum &c. Audiamus ergo quem finem bonorum nobis, Christe, præscribas: nec dubium est, quin is erit finis, quo nos summo amore tendere iubet: Diliges, inquit, Dominum Deum tuum &c. Et mox exponens preceptum illud de præstituendo nobis illo solo fine, & alijs omnibus ad illum finem referendis: Audivimus, inquit, quid diligere, & quantum diligere debeamus. Eo est omnino tendendum, ad id omnia consilia nostra referenda. Bono-

A rum summa Deus nobis est; Deus est nobis summum bonum: neque infra remanendum nobis est, neque ultra quærendum. Alterum enim periculosum, alterum nullum est. Vnde in eodem isto libro tanquam rem in Christiana doctrina notissimam crebrò adversus Manichæos ex Scripturis & ratione confirmat: Nihil aliud esse quam ipsum Deum, quo referenda sunt omnia. Si igitur & ratio & Scriptura concorditer clamant, ad unum Deum omnes actiones, omnia studia nostra referenda, nec infra esse remanendum, nec ultra quærendam, quis sobriâ mente dubitare potest, non posse actiones ullas ullibi remanere ac terminari, nisi in solo Deo? Hoc enim vera sapientia, non solum Christiana, sed etiam mundana præscribit. Nam Tullius de finibus bonorum ac malorum disputans: Queritur, inquit, quis sit finis, quid extremum, quò sunt omnia bene vivendi reliquæ faciendi officia referenda. Et infra: Ad quod omnia referri oporteat, ipsum autem nunguam. Quam omnium Philosphorum docet esse sententiam. Nemo enim, cum de summo bono disputat, aut qui illud querit, aliud se querere putat, quam id ad quod omnes omnino actiones collimare oporteat. Non enim sufficit in seipso esse præstantissimum, sed hujusmodi, ut omnes omnino actiones hominis, omnia studia quodam dominationis jure ad se rapiat. Vnde omnium Philosphorum sententiam de fine ultimo paucis exprimens Augustinus: Quam quaestionem, inquit, maxima intentione versantes invenire conati sunt, quid efficiat hominem beatum. Illud enim est finis boni nostri, propter quod appetenda sunt cetera, ipsum autem propter seipsum. Et postea sigillatim eorum opiniones referens, singulos ostendit id asseruisse, ad quod omnia oportet referre. Quòd si propter finem ultimum omnia petenda sunt, quicquid non propter illum appetitur, perversè appetitur; & ordine finis ultimi perturbato peccatum esse convincitur. Itaque Augustinus ad singulas hominis actiones generalem suam & Ecclesiæ Catholicæ doctrinam applicans, sine ulla fluctuatione confidentissime de singularibus quibusque factis magna docentis auctoritate præferibit: Noveris non officijs, sed finibus à vinctis discernendas esse virtutes. Officium est autem quod faciendum

Lib. 2. de statu nat. lib. 1. 2.

Lib. 2. de Ser. Domini in monte c. 16.

Cap. 17.

Lib. de morib. Eccl. c. 8.